

ELŐSZÓ

Prószéky Gábor 70

DOI: 10.18135/PG70.2024.1

Úgy lettem én az MTA Nyelvtudományi Intézetének az igazgatója, hogy eseménydús, de kényelmes szegedi egyetemi tanári életemben egyszer csak megjelent hajdani tanárom, Kiefer Ferenc, aki azzal állt elő, hogy legyen az utódja az Intézet élén. Ez megdöbbenett, és mintegy visszakézből nemet mondtam neki. Ő azonban nem nyugodott, és mivel gyakori munkakapcsolatban is voltunk, folyton győzködött, hogy nekem ezt vállalnom kell. Részben emiatt, részben átgondolva, mi mindent lehetne tenni a magyar, illetve magyarországi nyelvészetért a NYTI igazgatójaként, amit szegedi professzorként és a doktori iskola vezetőjeként nem, a végén beadtam a derekamat – és a pályázatomat.

Igazgatóként egyik első feladatomból az volt, hogy felkérjek egy új Tudományos Tanácsadó Testületet, amelynek a tagsága le kellett, hogy fedje a kutatási területeket. Mivel a nyelvtudomány már akkor is fontos prioritásunk volt, Prószéky Gábor neve természetesen adódott, hiszen akkorra már nem csupán a MorphoLogic vezetője volt, hanem egyetemi oktatóként és (tan)könyvszerzőként átlátása volt a számítógépes nyelvészet egészéről. A TTT egyik legmegbízhatóbb tagjaként hatékonyan értékelte és egyben támogatta a tevékenységünket, majd amikor Pálinkás József lett az MTA elnöke, a már Külső Tanácsadó Testületnek nevezett és külföldi tagokkal is kibővített bizottságnak Prószéky lett a vezetője. Akkor még nem tudhattam, ez milyen hasznos lesz egy szűk évtizeddel később.

A jelen kötetben megírtam, mikor és hogyan indult Prószéky nyelvészpályája; ám a nyelvészek, köztük (ezzel a sajátos összetétellel élve) a magyarnyelvészek általi befogadása valószínűleg a 2000-es évekkel kezdődött: ekkor lett az MTA Nyelvtudományi Bizottság, a Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottság, továbbá a Szótári Munkabizottság tagja, illetve később az utóbbi kettőnek az elnöke is – úgy, hogy sose végzett magyar szakot, amit forradalmi változásként értünk meg. Arról már nem is beszélve, hogy a felfrissített *Helyesírási szabályzat* kidolgozásában is részt vett, sőt emlékezetem szerint ő ismertette azt a nagyközönség előtt. (És akkor a többi hazai és külföldi szakmai testületi tagságát, elnökségét nem is sorolom.)

Amikor elérkezett az idő, hogy én is gondolkodóba essem, a távozásom után ki lehetne az Intézet igazgatója, a már bevált módszerhez folyamodtam: Kieferrel és másokkal együtt elkezdtük mérlegelni, kit lenne érdemes felkérni, hogy pályázzon az igazgatói posztra. Kiefer annak idején jó két évvel a megbízatása lejártá előtt keresett meg, hát én sem értem be rövidebb felkészítési idővel. Az egyik májusi MTA Közgyűlésen említettem először Gábornak, hogy megfontolná-e ezt az új kihívást. Tudtam, hogy sok vasat tart a tűzben, hiszen nemcsak a MorphoLogic többszörösen kitüntetett tulajdonos-vezetője (amiről a szabályok szerint le kellett mondania), hanem a Pázmá-

nyon főállású professzor, alkalmasint dékánhelyettes, mellette egy MTA-kutatócsoport vezetője is, de megnyugtattam, hogy az oktatást, sőt a doktori iskolát megtarthatja az igazgatóság mellett. Nehéz döntés lehetett, de nagy örömmre igent mondott.

Ezután sokszor és hosszan beszélgettünk arról, mi vár rá – bár mindarra, ami bekövetkezett, nem gondolhattunk. Először is tisztában voltunk azzal, hogy egy nyílt pályázatra többen is jelentkezhetnek, de bizhattunk Gábor tudományos eredményeiben, szakmai sikereiben, valamint abban, hogy a KTT elnökeként jól, szinte belülről ismeri az Intézetet. Mire elnyerte a pályázatot, és munkába léphetett 2017. április 1-jén (nem vicc!), addigra eldőlt, hogy ugyan maradhatunk a Benczúr utcai székházunkban, de a felújításra már az új vezető mandátuma alatt kerül sor.

Ez volt Gábor első megpróbáltatása, de olyan lelkesedéssel vetette bele magát az ideiglenes költözés és az átalakítás tervezésébe, hogy megnyugodhattunk: nagyobb megpróbáltatásokat is kezelni tud majd. És ezek nem sokáig vártak magukra, mert 2019-ben azután parlamenti döntéssel elvették a kutatóhálózatot az MTA-tól, és létrehozta egy új szervezetet, amelynek nemcsak a neve, hanem a belső irányítási rendje és szerkezete is időről időre megváltozik. Amibe az is beleértendő, hogy az Intézetből Kutatóközpont lett, négy önálló tagintézettel, a vezetőből pedig főigazgató – de ezzel is a független tudományos kutatóhely jövőjét lehetett biztosítani. Éppen ez mutatja, hogy Gábor mennyire jól tud a váratlan változásokhoz alkalmazkodni és az új időkre átmenteni az NYTK-t. Nekem 15 év alatt összesen öt főnököm, azaz akadémiai elnököm volt, Gábornak csekély hét év alatt már három, más és más vezetői elvekkel, hivatali előjárókkal és eljárásokkal.

Talán legnagyobb szerencsénkre a főigazgató szakterülete éppen az a nyelvtechnológia, amely a mesterséges intelligencia mai térhódítása közepette garantálja a nyelvtudományi kutatások helyét a hazai tudományos élet élvonalában. És mivel ma már a 70 éves életkor nem határa a további sikeres vezetői pályának, joggal bizhatunk benne, hogy Prószéky Gábor a jövőben is hozzásegíti a hazai nyelvtudomány legfontosabb intézményét a további sikerekhez.

Kenesei István